

(ve de la revista "El Comunista" nº67)

Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma (1922)

Les Tesis inicien amb la reivindicació d'una direcció unitària del Partit Comunista, és a dir, del seu centralisme:

"1.- El Partit Comunista, que és el partit polític de la classe proletària, es presenta en la seva acció com una **col·lectivitat operant amb una direcció unitària**. (...)" (Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma, 1922).

Es recorden els dos factors d'aquesta acció unitària de Partit, la consciència programàtica i la seva voluntat militant, entenent-les no com a resultat d'una suma de militants perfectes sinó com a resultat de la integració de la seva activitat en l'organisme col·lectiu unitari del Partit:

"2.- La integració de tots els impulsos elementals en una **acció unitària es manifesta a través de dos factors principals: un dels quals és la consciència crítica de la qual el partit extreu el seu programa; l'altra, de voluntat, que s'expressa en l'organització disciplinada i centralitzada del partit, que és l'instrument de la seva acció**. Seria erroni considerar aquests dos factors, de consciència i de voluntat, com a facultats que puguin obtenir-se o hagin d'exigir-se de cada individu, ja que **només es realitzen per mitjà de la integració de l'activitat de molts individus en un organisme col·lectiu unitari**." (Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma, 1922).

L'Esquerra posa de manifest el que era de sobres conegut per tots: les consultes i eleccions democràtiques en els congressos no eren ni han estat mai la veritable font de formació i selecció de l'estructura del Partit sinó solament una coreografia formal, un engany organitzatiu, una il·lusió òptica per la qual es ratificava el que era ja un fet material consumat i havia estat determinat fora de la sala de sessions.

"4.- La proclamació d'aquestes declaracions programàtiques, com també la designació dels homes als quals se'ls confien els diferents graus de l'organització del partit, resulten formalment d'una consulta democràtica de congressos representatius del partit, però **en realitat han de ser vistes com el resultat d'un procés real que, en acumular els elements de l'experiència i en realitzar la preparació i la selecció dels dirigents, dona forma al contingut programàtic i a la constitució jeràrquica del partit**." (Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma, 1922).

Com hem plantejat abans, i no s'ha d'oblidar mai, el Partit formal no està ni pot estar exempt de crisis en la mesura en què és producte de l'ambient circumdant abans fins i tot de poder ser factor d'aquest:

"6.- El procés de formació i de desenvolupament del partit proletari **no presenta una marxa contínua i regular**; sinó que en el pla nacional i internacional, és **susceptible de travessar fases molt complexes i períodes de crisi general**. (...)" (Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma, 1922).

L'Esquerra planteja una qüestió fonamental, estretament vinculada a la necessitat del centralisme orgànic: la necessitat d'una estricta continuïtat de plantejaments tant de cara a l'interior del Partit com, amb igual o major raó, en la projecció exterior del mateix.

"8.- (...) No es tracta aquí simplement de produir un efecte de caràcter didàctic sobre les masses, i molt menys de la vel·leïtat d'exhibir un partit intrínsecament pur i perfecte, sinó d'obtenir

precisament el màxim rendiment en el procés real pel qual (com es veurà millor més endavant) s'efectua el desplaçament de l'acció d'un nombre cada vegada major de treballadors, des del terreny dels interessos parcials i immediats al terreny orgànic i unitari de la lluita per la revolució comunista, per mitjà del treball sistemàtic de propaganda, de proselitisme, i sobretot d'activa participació en les lluites socials. **Només quan existeix una continuïtat semblant és possible**, no solament vèncer les vacil·lants desconfiances del proletariat cap al partit, **sinó també canalitzar i enquadrar ràpida i eficaçment les noves energies adquirides tant en el terreny del pensament com de l'acció comunes, creant aquesta unitat de moviment que és una condició revolucionària indispensable**." (Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma, 1922).

Sense aquesta continuïtat programàtica i d'actuació externa, és inútil fantasiejar sobre una veritable unitat de moviment. I no pot haver-hi continuïtat si a cada pas la majoria pot modificar els plantejaments programàtics i tàctics del Partit. Això ens porta al problema de la tàctica.

"22.- (...) En cert sentit, **el problema de la tàctica no consisteix solament en triar la bona via per a una acció eficaç, sinó també en que l'acció del partit no depassi els límits adequats**, al replegar-se en mètodes que corresponen a situacions superades, la qual cosa provocaria com a conseqüència la detenció del procés de desenvolupament del partit i un replegament en la preparació revolucionària." (Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma, 1922).

La qüestió tàctica es remet doncs a la fixació de determinats límits ben traçats i que no han de ser creuats, sota pena de desfigurar la naturalesa del Partit.

"29.- La possessió per part del partit comunista d'un **mètode crític i d'una consciència, que condueixen a la formació del seu programa, és una condició de vida orgànica**. Per això, el partit i la Internacional Comunista **no poden limitar-se a establir la màxima llibertat i elasticitat de tàctica, confiant al judici dels centres dirigents** – previ examen de les situacions – l'execució d'aquesta. **El programa del partit no té el caràcter d'un simple fi a aconseguir per qualsevol via, sinó el d'una perspectiva històrica de vies i fins lligats entre si**. En les situacions successives, **la tàctica ha d'estar en relació amb el programa; per això mateix, les normes tàctiques generals per a les successives situacions han de ser precisades dins d'uns certs límits que no són rígids, però que són cada vegada més precisos i menys oscil·lants a mesura que el moviment es reforça i s'aproxima a la victòria general**. Per dirigir l'acció, **només aquest criteri pot permetre aproximar-se cada vegada més a la màxima centralització efectiva en els partits i en la Internacional, de manera que l'execució de les disposicions centrals sigui acceptada sense resistència, no sols en el si dels partits comunistes sinó també en el moviment de les masses que ells hagin aconseguit enquadrar**. No ha d'oblidar-se que l'acceptació de la disciplina orgànica del partit està basada en la iniciativa d'individus i grups (la qual depèn de les influències de la situació i dels seus desenvolupaments) i en el progrés continu i lògic d'experiències i de rectificacions del camí a seguir per conduir la lluita més eficaç contra les condicions de vida imposades al proletariat per

*l'actual ordre social. Per consegüent, el partit i la Internacional han d'exposar sistemàticament el **conjunt de les normes tàctiques generals, per a l'aplicació de les quals podran cridar a l'acció i al sacrifici a les formacions d'adherents i a les capes del proletariat que estan entorn d'aquestes, demostrant com aquestes normes i perspectives d'acció constitueixen la via inevitable per aconseguir la victòria. És doncs, una necessitat pràctica i organitzativa, la que condueix a establir els termes i els límits de la tàctica del partit, i no el desig de teoritzar i esquematitzar la complexitat dels moviments que el partit podrà ser cridat a emprendre. És precisament per aquestes raons molt concretes que el partit ha d'adoptar decisions que semblen restringir les seves possibilitats d'acció, però que són les úniques que garanteixen la unitat orgànica de la seva obra en la lluita proletària.***" (Tesis sobre la tàctica del Partit Comunista d'Itàlia, de Roma, 1922).

Una condició de vida orgànica és la possessió per part del Partit Comunista d'un mètode crític i d'una consciència (és a dir, de la doctrina), que condueix al programa. Però aquest programa no és un simple fi. És una perspectiva històrica de vies i fins lligats entre si. Per això la tàctica ha d'estar lligada al programa. Tenim una consciència (doctrina) que explica el curs de la història i ens fixa un objectiu (programa) al qual tenim la seguretat d'arribar a través d'una successió de situacions (previstes i explicades per la doctrina) en les quals preveiem una successió d'actuacions per part del Partit (tàctica). El programa representa **què** conforma el nostre objectiu històric, la doctrina és l'explicació del **perquè** d'aquest objectiu i de la història prèvia de la humanitat que ens porta a aquesta conclusió. La tàctica és el **com** arribarem a aquest programa sobre la base de la doctrina. Una i mil vegades s'ha verificat que, si ens limitem a una adhesió sobre la base del "què" i el "perquè" però deixem obert i indeterminat el "com", s'acaba modificant tant l'objectiu (programa) com els fonaments teòrics (doctrina): *"No és la consciència el que determina el ser, sinó el ser social el que determina la consciència."* (prefaci de la Contribució de la crítica de l'economia política, K. Marx). Així, la doctrina-programa-tàctica conforma una unitat que és l'única base perquè les ordres i disposicions centrals siguin acceptades sense resistència pels militants i per les masses a les quals el Partit estén la seva influència, aplicant-les en la pràctica i assumint els inevitables sacrificis inherents a l'activitat militant, amb la seguretat de que l'endemà no se'ls requerirà o se'ls farà defensar just el contrari del que defensem avui, segons el capritx del suposat geni dirigent de torn.

Enfront d'aquesta aparent restricció es van aixecar i s'aixecaran sempre els defensors de la "màxima llibertat i elasticitat de tàctica" inevitablement aparellades amb el "personalisme", el "culte a l'individu", la "democràcia interna" i el "terrorisme ideològic" de la "disciplina per la disciplina", que es van emportar per davant a la Internacional Comunista i van ser la tomba de diverses generacions de militants comunistes. La reivindicació de la llibertat de tàctica és, en realitat, la reivindicació de tenir les mans lliures per a violar els principis i el programa diverses vegades al dia; típicament, per a servir-se del moviment per a col·locar-se en les seves poltrones parlamentàries, venent després i deixant tirats els militants que – creient que lluitaven pel comunisme – han assumit tot tipus de sacrificis dels quals només s'ha beneficiat la causa de la conservació del capitalisme.

Per això, només aquest programa tàctic estrictament vinculat a la doctrina i al programa, encara que sembla restringir i

restringeix les possibilitats d'acció del Partit, assegura que l'acció del Partit obeeix als principis i fins reals del moviment comunista revolucionari, possibilitant una veritable unitat i continuïtat d'actuació del Partit.

La tàctica de la internacional comunista en el projecte de tesis presentat pel PC d'Itàlia en el IV congrés mundial – Moscou (novembre 1922)

Abans d'abordar críticament les qüestions de la "conquesta de les masses" i les tàctiques del "front únic" i de l'anomenat "govern obrer", sobre les bases del qual s'estava accelerant el procés de desvariejament tàctic de la Internacional que havia de conduir a la seva degeneració, el projecte de Tesis presentat pel PC d'Itàlia (llavors encara dirigit per l'Esquerra Comunista) al IV Congrés mundial sintetitza una part de les qüestions plantejades quant a la necessitat de la unitat de doctrina, programa i tàctica, la necessitat d'un programa tàctic clar i la seva estreta relació amb la possibilitat d'una organització centralitzada i disciplinada.

"Per poder complir amb la seva tasca d'unificació en la lluita del proletariat de tots els països cap a l'objectiu final de la revolució mundial, la Internacional Comunista ha de, abans de tot, assegurar la seva pròpia unitat de programa i d'organització. Totes les seccions i tots els militants de la Internacional Comunista han d'estar compromesos per la seva adhesió de principi al programa comú de la Internacional Comunista.

Eliminant tots els vestigis del federalisme de la vella Internacional, l'organització internacional ha d'assegurar el màxim de centralització i de disciplina. Aquest procés es desenvolupa encara a través de les dificultats que deriven de les diferents condicions dels diferents països i de les tradicions de l'oportunisme. Això no es resoldrà eficaçment amb procediments mecànics, sinó amb la realització d'una efectiva unitat de mètode que posi en evidència els caràcters comuns a l'acció dels grups d'avantguarda del proletariat en els diferents països.

No es pot admetre que un grup polític qualsevol pugui ser enquadrat en la disciplina i en l'organització revolucionària internacional en virtut de la seva simple adhesió a determinats textos i amb la promesa de respectar una sèrie de compromisos. En canvi, s'ha de tenir en compte el procés real que s'ha desenvolupat en els grups organitzats que actuen en l'arena política proletària (partits i tendències), la formació de la seva ideologia i la seva experiència d'acció per a jutjar si poden – i en quina mesura poden – formar part de la Internacional Comunista.

Les crisis disciplinàries de la Internacional Comunista deriven d'un doble aspecte que assumeix avui l'oportunisme tradicional: el d'acceptar amb entusiasme les formulacions de l'experiència tàctica de la Internacional Comunista sense comprendre la seva sòlida coordinació amb els fins revolucionaris, i reprendre les seves formes exteriors d'aplicació per retornar als vells mètodes oportunistes, despullats de tota consciència i voluntat finalista i revolucionària; i el de rebutjar aquelles formulacions de la tàctica amb una crítica superficial que les pinta com una renúncia i un replegament respecte als objectius programàtics revolucionaris. Tant en un cas com en l'altre es tracta d'una incomprensió de les relacions que existeixen entre l'ús dels mitjans i els fins comunistes.

Per a eliminar els perills oportunistes i les crisis disciplinàries la Internacional Comunista ha de basar la centralització organitzativa en la claredat i la precisió de les

resolucions tàctiques, i en l'exacta definició dels mètodes a aplicar.

Una organització política, és a dir, basada en l'adhesió voluntària de tots els seus membres, només respon a les exigències de l'acció centralitzada quan els seus components coneixen i accepten el conjunt dels mètodes que poden ser ordenats pel centre per ser aplicats en les diferents situacions.

El prestigi i l'autoritat del centre, que no disposa de sancions materials, sinó que es val de paràmetres que pertanyen al domini dels factors psicològics, exigeixen de manera absoluta claredat, decisió i continuïtat en les proclamacions programàtiques i en els mètodes de lluita. En això resideix l'única garantia de poder constituir un centre de l'efectiva acció unitària del proletariat internacional.

Una organització sòlida solament neix de l'estabilitat de les seves normes organitzatives; assegurant a cadascun la seva aplicació imparcial, aquesta redueix al mínim les rebel·lions i les desercions. Els estatuts organitzatius, tant com la ideologia i les normes tàctiques, han de donar una impressió d'unitat i de continuïtat.

Per aquestes consideracions, basades en una rica experiència, el pas del període de construcció de la Internacional dels partits comunistes al de l'acció del Partit Comunista Internacional fa necessària l'eliminació de normes organitzatives totalment anormals. És el cas de les fusions de seccions aïllades de la Internacional amb altres organismes polítics; del fet que algunes d'aquestes puguin ser constituïdes sobre el criteri de l'adhesió d'organitzacions obreres, i no sobre el de les adhesions personals; de l'existència de fraccions o de grups organitzats en tendència en el si de l'organització; de la penetració sistemàtica i el noyautage (entrisme) en altres organismes que tenen naturalesa i disciplina polítiques (el que s'aplica, amb més raó, als de tipus militar).

En la mesura en què la Internacional apliqui tals procediments, es verificaran manifestacions de federalisme i ruptures disciplinàries. Si es frenés o invertís el procés tendent a l'eliminació d'aquestes anormalitats, o si aquestes s'erigissin en sistema, es presentaria amb extrema gravetat el perill d'una recaiguda en l'oportunisme." (La tàctica de la internacional comunista en el projecte de tesis presentat pel PC d'Itàlia en el IV congrés mundial – Moscou, novembre 1922).

La Internacional no només no va posar remei a aquestes normes organitzatives anormals, sinó que va donar curs a les improvisacions i zig-zags tàctics, produint-se una multiplicació de les manifestacions federalistes i de les ruptures disciplinàries, amb l'enfonsament general de l'organització en l'oportunisme ofegada simultàniament de democratismes i autoritarismes personalista (dues cares inseparables de la mateixa moneda).

Lenin en el camí de la revolució (1924)

Aquest text recorda un punt fonamental: la tàctica influeix sobre qui l'utilitza. "Nosaltres ens neguem a fer traduir el realisme marxista de Lenin en la fórmula de que tot procediment tàctic sigui bo pels nostres fins. La tàctica influeix al seu torn sobre qui l'empra, i no es pot dir que un veritable comunista, amb el mandat de la veritable Internacional i d'un veritable Partit Comunista, pot anar a tot arreu amb seguretat de que no s'equivocarà." (Lenin en el camí de la revolució, 1924).

Tot allò exposat fins aquí no ens porta a un assemblearisme barat o a una por irracional de tipus anarcoide cap al centralisme, la disciplina o els dirigents, sinó tot el contrari:

"Existeixen els que tronen contra els dirigents, que voldrien que se'ls deixés a un costat, que descriuen, o fantasien, una revolució «sense dirigents». Lenin mateix il·lumina amb límpida crítica aquesta qüestió, buidant-la del confusionisme superficial. Existeixen, com a realitat històrica les masses, les classes, els partits i els dirigents. Les masses estan dividides en classes, les classes representades per partits polítics, aquests dirigits per dirigents: la cosa és molt simple." (Lenin en el camí de la revolució, 1924).

Ara bé, la nostra concepció dels dirigents és radicalment diferent de la versió democràtica i personalista. No podem permetre'ns abandonar el materialisme dialèctic just en el moment d'afrontar una qüestió tan crucial per al moviment revolucionari comunista:

"Des del nostre punt de vista materialista-històric, la funció dels dirigents s'estudia sortint decididament fora dels límits estrets en els quals la tanca la concepció individualista vulgar. Per a nosaltres un individu no és una entitat, una unitat consumada i separada de les altres, una màquina en si mateixa; o les funcions del qual estiguin alimentades per un fil directe que l'uneixi a la potència creadora divina o a qualsevol abstracció filosòfica que ocupi el lloc, com la immanència, l'absolut de l'esperit, i similars coses abstruses. La manifestació i la funció de l'individu estan determinades per les condicions generals de l'ambient, de la societat i de la història d'aquesta. Allò que s'elabora en el cervell d'un home ha tingut la seva preparació, en les relacions amb altres homes. (...)." (Lenin en el camí de la revolució, 1924).

L'Esquerra concep la funció del dirigent com la d'un instrument material al servei del Partit i no com un creador autònom de formulacions teòriques i normes pràctiques:

"El cervell del dirigent és un instrument material que funciona pels seus llaços amb tota la classe i el partit; les formulacions que el dirigent dicta com a teòric i les normes que prescriu com a dirigent pràctic, no són creacions seves, sinó precisions d'una consciència els materials de la qual pertanyen a la classe-partit i són producte d'una vastíssima experiència." (Lenin en el camí de la revolució, 1924).

El Partit ha de funcionar com un mecanisme unitari orientat a un mateix objectiu i les tasques han de ser distribuïdes i executades. No es tracta ni molt menys només de funcions "cerebrals" i en la seva distribució es tenen en compte les aptituds i potencialitats dels companys, distribuint les tasques de tal forma que s'aconsegueixi de manera eficaç l'objectiu, seguint un pla racional.

(continuarà en el número següent)